Bredt om gift

Erik Andrew

Gift og forgiftninger i Norge

217 s, tab, ill. Oslo: Cappelen Damm Akademisk, 2015. Pris NOK 349
ISBN 978-82-02-48891-8

Forfatteren gir en presentasjon av forgiftninger i Norge i et medisinsk, historisk, kulturelt og samfunnsmessig perspektiv. Det er en spennende vri på et omfattende tema. Boken er ment å være opplysende og tankevekkende for enhver som er opptatt av gift og forgiftninger. Den er ikke skrevet som en lærebok, men skal være egnet for bruk i utdanningssammenheng.

Gjennom 13 kapitler får leseren en kort gjennomgang av forgiftningsepidemiologi, ulike typer forgiftninger med legemidler, mat, planter eller dyr, giftmord i Norge, forgiftning av berømte norske personer, forgiftninger i norsk mytologi, forgiftninger omhandlet i kunst og kultur, og ansvarsfordeling innen forgiftningsområdet.

Språket veksler mellom muntlig populærvitenskapelig og tyngre fagspråk. Tidvis er det en oppramsende stil. Teksten er supplert med både lettfattelige bilder og mer komplekse tabeller fra vitenskapelige artikler.

Fakta som presenteres, er noe upresise. Forfatteren skriver at de fleste av oss trolig vil oppleve en akutt forgiftning i løpet av livet, uten at dette utdypes. Videre skriver forfatteren at langt flere kvinner enn menn blir innlagt med selvpåført forgiftning, mens rusoverdoser er vanligst hos menn. Dette var riktig tidligere, men i senere tid har denne forskjellen utjevnet seg. Interessant nok viser de siste dataene at rusmønsteret hos yngre kvinner nesten er på nivå med det hos yngre menn.

Det er en krevende oppgave å dekke et så bredt tema på 213 sider, og det bærer teksten preg av. Forfatteren ramser opp hvilke norske forfattere, diktere og filmskapere som har omtalt gift i sine verker. Man lærer at man kan få A-vitaminforgiftning ved å leve på isbjørnkjøtt i arktiske strøk, og at den norrøne guden Balder umulig kan ha dødd av misteltein slik mytologien hevder. Noen kjente giftmord i Norge er forklart. Tekst fra to studentrevysanger fra 1960-årene er gjengitt uten at dette utdypes. Forfatteren har gått gjennom Asbjørnsen og Moes komplette verker og identifisert hvilke eventyr som omhandler gift. Disse eventyrene er kort gjenfortalt før neste tema. Komplette liste over anbefalt lagerhold av motgifter fra Giftinformasjonen er også gjengitt, uten at dette forklares nærmere.

Boken kan oppfattes som litt tunglest og overfladisk, men samtidig kan den oppfattes som en bred innføring i temaet. Det er litt vanskelig å definere målgruppen. Jeg vil si at det verken er en forklarende lærebok eller en lettlest bok å ha med på ferie. Den egner seg nok mest som en kuriositet for alle med interesse for forgiftninger.

Cathrine Lund

Lege i spesialisering, Akuttmedisinsk avdeling
Oslo universitetssykehus, Ullevål

Leseverdig om utviklingen av norsk epidemiologi

Øyvind Næss, Leiv S. Bakketeig, red.

History of epidemiology in Norway

114 s, tab, ill. Trondheim: Norsk forening for epidemiologi, 2015. Pris Gratis
ISSN 0803-2491

En nestor og en aktiv representant fra neste generasjon er gjesteredaktører for en antologi om norsk epidemiologi. Målsettingen med samlingen er noe videre enn hva overskriften antyder: å presentere viktige epidemiologiske prosjekter som har økt vår forståelse om levekår og faktorer som har vært viktige for helsetilstanden i Norge de siste 150 år. Målet er også å invitere forskere med bakgrunn fra samfunnsvitenskap og historie og belyse forhold som har vært/er av betydning for utviklingen av epidemiologisk forskning.

Redaktørene påpeker innledningsvis at selv om epidemiologisk forskning i Norge har pågått i mer enn 150 år, så skjedde formaliseringen av akademisk epidemiologi ved de ulike lærestedene for 40 år siden.

Antologien består av 14 ulike bidrag som inkluderer starten med deskriptiv medisinsk statistikk, fra utviklingen av moderne analytisk epidemiologi, via utviklingen innen ulike tematiske områder som yrkesmedisin, kreft, kvinnehelse, mentale lidelser og sosial-epidemiologi, til befolkningsstudier og moderne biobanker. Det er også gitt plass til tre samtidsscenarioer: epidemiologisk medisinsk undervisning i Oslo, epidemiologi og helsepolitikk og et vellykket forskningsnettverk. Bidragsyterne har lang fartstid i epidemiologisk forskning og undervisning.

Tilnærmingene i de ulike bidragene er ganske ulike – både i omfang og form. Noen er svært detaljrike når det gjelder prosjekter og personer, nærmest som en «hvem er hvem» innen det aktuelle forskningsområdet, mens andre har beskrevet de store linjene i utviklingen av fagområdet.

I de fleste bidragene henvender forfatterne seg til alle som er interessert i epidemiologi, og studentgrupper som blir undervist i faget, mens andre bidrag åpenbart er rettet mot de som har spesialinteresse innen et snevrere tema.

Er det verdt å bruke en helg på norsk epidemiologisk historie? Absolutt! Jeg tror at de fleste med interesse for faget vil finne spennende bidrag om et fagfelt som har hatt en betydelig vekst de siste 30 årene, og som er kilde for nesten daglige nyhetsoppslag om helse og sykdom. Min viktigste innvending er den store variasjonen i kvaliteten på bidragene.

Norsk forening for epidemiologi skal ha stor ære for at historien er blitt tatt vare på mens nestorene ennå kan fortelle den. År 2023, 50 år etter at Knut Westlund ble ansatt som den første norske professoren i epidemiologi, kan være en gyllen anledning til å supplere og kvalitetssikre historien.

Roar Johnsen

Professor emeritus, Institutt for samfunnsmedisin
Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet